

בשׁת יהוזן

DISSERTATIO ACADEMICA,

DE

BYSSO,

Quam

*Suffragante Ampliss. Facult. Philos. in Reg. Abo-
ensi Academia,*

PRÆSIDE

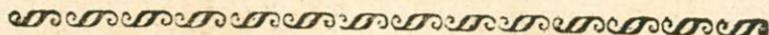
**CAROLO FRID.
MENNANDER,**

Scient. Nat. PROFESSORE Reg. & Ordin.

*Publico bonorum examini submittit***ANDREAS M. CARLING,
OSTROBOTNIENSIS.**

Die VII. Maji, Anni MDCCXLVIII.

Loco horisqve consuetis,

ABOÆ, Excid. JOH. KÆMPE, Reg. Acad. Typ.

VIRO admodum Reverendo atque Praeclarissimo
Dno. ANDREÆ DEGERMANN,
Ecclesiarum in Pedersöre *PASTORI* longe meritissimo,
viciniqve districtus *PRÆPOSITO* vigilantissimo, annis
& meritis venerabili, Patrono omni pietate colendo.

VIRO Admodum Reverendo atque Praeclarissimo,
Mag. JACOBO WIKAR ,
Ecclesiæ, qvæ Deo in Malax colligitur, Pastori
longe meritissimo, Patrono ad cineres usque
suspiciendo.

VIRO Admodum Reverendo atque Praeclarissimo,
Mag. HENRICO WALLENBORG,
Pastori in lill Kyro meritissimo, Patrono sincero a-
nimi affectu perpetuo colendo.

Plurimum Reverendo atque Clarissimo *VIRO*,
Dno. JAHANNI TUNÆO,
Sacellano in Anundsiö Angerm. vigilantissimo, Fau-
tori sincero animi affectu perpetim colendo.

Plurimum Reverendo atque Clarissimo,
Dno ZACHARIÆ DAL ,
Sacellano in Pedersöre vigilantissimo, ut olim In-
formatori dexterissimo, ita jam fætori multis nō-
minibus æternum suspiciendo.

*P*atiamini, Patroni & Fautores æstumatissimi, ꝑe-
Clarissimas Vestræ nominibꝫ exornatum iri. Erit nam-
nullo non tempore in me collata. De caetero pro Vesta
Admodum Reverend. Praeclariss. &

Cultor humillimus
ANDREAS

VIRO Amplissimo atque Consultissimo,
Dno. ANIPHÆ PARMENT,

Judici per Alandiam territoriali æqvissimo, Patro-
no, Patrui loco, summa animi veneratione perpe-
tim colendo.

VIRO Admodum Reverendo atque Praeciarissimo ,
M·g. JACOBO HAARTMAN ,
Ecclesiæ Vceroënsis Pastori meritissimo , Patrono
qvavis pietate devenerando.

VIRO Admodum Reverendo atque Praeciarissimo ,
Mag. MICHAELI LITHOVIO ,
V. Pastori in Pedersöre vigilantissimo , Fautori o-
mni pietate colendo.

Plurimum Reverendo atque Clarissimo VIRO ,
Dno. GUSTAVO GRANROTH ,
Sacellano in Pedersöre vigilantissimo , Fautori o-
mni honoris cultu proseqvendo.

Plurimum Reverendo atque Clarissimo VIRO ,
Dno. DANIELI ROOS ,
Sacellano in Lappfierd vigilantissimo , Fautori æ-
stumatissimo.

cimen hoc levidense academicum , omni destitutum nitore,
qve in gratissimæ mentis tesseram . multa ob beneficia ,
Vestrorum felicitate vota effundam calidissima ; permanensurus
Clariss. Nominum Vestrorum

& observantissimus ,
CARLING.

Plurimum Reverendo atqve Clarissimo VIRO,

Dn. OLAO TUNÆO,

Sacellano in Voero vigilantissimo, Patrono omni pietate & reverentia ad cineres usqve prosequendo.

Favor tuus, Vir Reverende, quo me beare non dignatus es, singularis, tantus est, ut verbis exprimi non possit. Cumque Tua in me beneficia enumerare non valeam, illa potius pio involvam silentio. In justae tamen debita eque testimonium observantiae, nec non spem ulterioris favoris, munus hoc chartaceum, de LINO INCOM. BUSTIBILI, omni destitutum splendore, Tibi, Reverende Vir, offerre volui; ea spe fretus firmissima, tentamina haec juvenilia non futura TIBI ingrata. De caetero servet TE Deus T. O. M. in annos Nestoreos suffitem & in columem, in Ecclesiae suae militantis aedificationem; Domumque Tuam honestissimam efficiat florentem, in TLLI Tuorumque gaudium & emolumendum! Haec, donec e vivorum contubernio emigravero, summa Votorum erit

Plurim. Reverendi Nominis Tui

Cultoris humillimi,
ANDR. CARLING.

Handelsmannen uti Jacobstad / Högwålvachtad
Herr MATTHIAS CARLING,
Min Högtårade R. Fader.

SÅ gifwes mig ånteligen ett öppet tilfälle/ att
offenteligen få betyga min Sonliga wördnad
och årkänsla/ för all den möda/ kostnad och omsorg/
som I/ min Fader/ alt ifrån waggan för min wål-
färd haft ospard. Jag åger intet den gäfwan/ att
hitta på ord/ som med deras liflighet och styrcka
kunna uttrycka R. Faders kårleks wedermålen/ och mitt
sinnes rörelser. Edra wålgierningar hafwa stigit til
en sådan boggd/ som ej af mig kan afmåtas. Jag
ser ett diup/ som sätter mig uti eständade tanckar/
då jag will aftaga deß grunder. Hwarföre jag ock
saknar den ymnighet och sungghet i ord/ som wederbör.
Wil fördenskull helre innesluta altsamans uti en tyft
wördnad/ än inläta mig uti en omöjelighet/ som jag
intet hinner til lands med. Til en ödmjuk erkänsla af
de mig tildelta wålgierningar/ hvilkas åtancka ej stelf-
wa äldren skal utplåna/ lämnar jag min R. Fader
en försling af mina Academiska studier. Den him-
melska Allmachten wålsigne min R. Fader med ett länge
lis/ och alsköns lyckelighet i tiden/ samt fällhet i e-
wigheten! önskar

Min Högtårade R. Faders

Hydigste Son
ANDREAS CARLING.

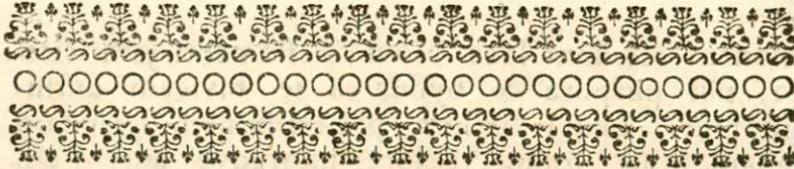
VIRO Juveni
Praestantissimo atque Politissimo
Dno. ANDREÆ CARLING,
De BYSSO
Egregie disputanti.

Kαθάπερ ἡ κατέλιψ τὸ σίκης ὅτε ισορία τῶν ἐπισημοτυνῶν γε-
μέλιον καὶ κρηπής ἔσι. Αὐτὸς δὲ τὸν ποιεῖ πῦρον ἢ ὀπί-
γνωσις αὐθεωπικὴ, περιχωτέρω τὸ ἐπανεξάεται. Ηὕτως ηὕτως τὸ
ψευδεῖς πλείστης πιτανὸν καθίστη, τὸ πιτανὸν, ἀλεφές καὶ
τὸ ἀλεφές αὐτοφαλές. Αὐτὸς δὲ ισορία πιαισθεὶς ιδιότητος κα-
ρεκτηρίζεται, αἰκερβῶς ἀπὸ τῆς μύθου διοργήσεται. Ισορία
γάρ τὸ πεάγματα καθὼς ἀλεφή διηγεῖται, μύθος δὲ ὡς πε-
πλασμένα, ιδιότης δὲ της πάσης ισορίας ἔσι, ἐὰν ἡ θέσις,
ἡ Φυσικὴ, ἡ αὐθεωπικὴ. Αὐτὸς δὲ τὸν οὐκέτι τάυτη τάυτην ισο-
ρίαν ἐπιψάνειν φέρει τὴν Φυσικὴν, ἣν δὲ τὸν αὐτικένεστον εἶναι
ἐφέλομεν. Εὔπερτε ισορία αὐθεωπικὴ τῶν πεπακθέτων πολλῶν,
πολλάκις δὲ τοστάτην λυπηρῶν, ὅσων περὶ ἀλύτων περπάνω τε.

Φυσικὴ δὲ πάρτες ἀντῆς ἡς λατρευτούς φίλαις προπνόησι,
ἐκένταις τὸν αὐτοφυτώντας πέρπει. οὗδε πλήθος ἐνρίσκεται, η̄ ὅ-
λην τὴν αὐτοφυτικὴν αὐτοφωτικὴν ὑπερβαίνει. οὗδε πεδίον ἀπε-
τάντωται, ὡς διοδευτέων εἰς βέθρον τὸν αὐτοφωτικὸν ἔξαρχον. οὗδε
πενηντάρια αὐτοφυταὶ, ἢ τὸν αὐγχίσιαν καὶ φαιτασίαν ἡμῶν
πρόρωτατα μετ' εἰσαγόντα καθάλειπτον. Οὐ πὸν καπτὶν εἰς ἀνδε-
ισκυρῶς κατελεγυχθῆσθαι, ὡς Κάχισι τὰ πάντα ταῖσα καθάσκε-
ψεῖσι καὶ καθάσκονται, γάρ ἐφ' ικανοὺς αθλοὺς τῶν σάυτων τε-
λειώσεων ἀμφισβητήσει, πόσον γάρ ἀδεια τελειώσεων ὑψίσιν ἔχ-
νεια φαινοται, ἵνα θαλῆς παντολός ἐκπλήττηται, εἰστο τα-
πεινότατον θαυμαστὸν καὶ σέβασμα αὐτάζεται πάντα γάρ
αἰδιαλέπισθαις ἀντὸν ἡ τεχνίτη, ἡς εἰσιτε σφίας ὑψίσης με-
γαῖσι καὶ εὐγλωτσόστατοι κήρυκες εἰστι. οὐ θαυμαστὴ καὶ αἰενφό-
νεται ἔργα! εὐδάιμων εἰσὶ ταύτην σπερδῆ διλεύουν, τοῦς ἡς Φύ-
σεως Φωλεύς διερεευνάν, καὶ τὰ ἡς αὐτῆς ωυτέρα ανακλεί-
ειν δύναται. επιπλεῖσιν εὐδαιμων ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γάρ
διεκπορεύεται, ποσὶς τὰ πλείονα αἴστοσιάσι, μέίζονα γάρ
ἐπίδοσιν ἐπειδὴν λαμβάνει η τὸν αὐτὸν ἥδονή; καὶ πανυδαιμων,
ὁ τοῦτο τῆς τάτων τῶν πειρατῶν σκέψεως καὶ διανοήσεως
τὸν καπτὴν γνωρίζειν, λατρεύειν καὶ σεβάζειν μαντεῖει, τε-
λευτῶν τε υπόθελον οὐδειμένων καὶ σεβομένω πάντα αὐτῷ αἰα-
κούσιζειν. οὐ γλευκερωλάτην σπερδήν! συνχαίρω σοι φίλε φί-
λατε, ὅπις ὅλῳ τῷ ταῦτῃ σπερδῆ αἰσκολίαν αγεις. τὰν
προκοπῶν συγχάίρω, ὃν τῷ επιδησιῷ κοινοῖς. Εὖ τῇ παρ-
άσῃ διατελεῖ πειρατεύεντας συγγεγεμιμένην ἐπίδειξιν ἐκφέρεις,
ὅτε τῇ ἐλαφρῷ καὶ δημάδεθρῳ, αἰδὲ τὸν θαυματόν τὸ τῆς
Φύσεως τεχνήματον, δηλαδὴ αθλὶ τὸ λίθοτ τῇ βίσσοτ,
ὅπερα ὃ τῇ αγίᾳ γραφῇ πιλεῖσον πιείται. Ἐμμα αἰαπήν-
στεις ὁ πελᾶς αἰδιαλύτον ἥτω. Ἀπιδείκνυς τὴν Φύσιν τῆς ὁ-
δίνης τάυτης πολυτίμης, ην ἐπεδυμένθρον ἡ πτάστρον ὁ λαφύ-
ρης.

ης. Επιλύσεις προπλησίως ήντο την δυσχέλειαν τάυτην, η πειρά
ξόμελα, διὰ τὸ διηγεῖσθαι τὴν ισοργίαν, ὅπι οὗδόν τε λιθός
τότε ύφασμανην πάση τὴν πυρήναν ισκού εἰπεῖσι. Προσεύχο-
ματι σοι εὐδάιμονας Γάιος τύχας, καὶ τὸ Βερεβίσιον λαυτότατον
τον τῆς αρετῆς καὶ παιδείας σε! ἔπει ἐκ παρδίας ἀκερδίως
τῆς Φιλίας ἔνεκα Συνπιτεγμάτη αὐτὸν συνευδοκεῖν ἐθέλησε.

GABRIEL G. HÖLMLUND
Ostr. Botn.

§. I.

BYSSUS cum Hebr. בַּשׁ cognitionem habere, indeqve descendere videtur. Fit vero ejus tam in Scriptura Sacra (a), qvam apud profanos auctores, freqvens mentio. Qvod veteres hac voce genus qvoddam lini dedicarissimi & pretiosissimi intellexerint, in propatulo est. In nomine tamen, & in specie ejus determinanda, in diversas abierunt sententias. Cum enim vel a locis variis natalibus eidem denominations mutuati fuerint, vel etiam a proprietatis bus; non mirum est, ortas fuisse æqvivocationes, ingentes inter auctores & interpretes lites moventes, plurimaqve hujus rei nomina; utpote *lini Carystii, Carbasii, Indici, Cyprii, Cretici, Salamandrae, lini Vivi, Asbesti, Amianti* etc. Nec de re ipsa, nomine indigitata, major occurrit antiquioris ævi consensus. Nonnullis enim, utpote *Svidae & Theocriti* interpreti, coloris tantum certum genus denotat Bys-sus, unde etiam prior ille eam exponit per Βα-Φης ἐν πορφύρᾳ, ἡ ἀινα βύσσων. Qvam tamen opi-

A

nionem

nionem refellunt loca Novi Testamenti jam citata, ubi purpura & byssus a se invicem distinguuntur. Aliqui byssum pretiosissimam qvandam lanam fuisse volunt, colore nitoreqve auri (b). Alii, cum *Polluce* in onomastico & *Arriano*, byssum ex arbore qvadum in India legi contendunt, qvæ trunko populis, foliis *salicibus* esset similis. Posse deret hæc fructum nuci similem, triplici munitum cortice, cujus interiora lanam referrent, ex qva subtegmen conficeretur, stamen autem illi subtenderetur linteum. Qya descriptione videntur *Xylon* regionum calidiorum indigitare, unde confeccas vestes *μείνα ξύλινα Κτεσίας* adpellat. Qvalia vegetabilia linifera etiam septentrio possideret in *salice* foliis *servatis glabris*, *flosculis pentandris*. *Linn* & *E. pilobio*; ex qvorum pappis *Gossypium* parari posse inventit recentior ætas. Cumqve byssina, serica & bombycina haud raro ab auctoribus confundantur, hoc interesse contendunt *Lipsius* (c) & *Brissonius* (d), absqve idoneo tamen fundamento, qvod byssina e terra, serica ex arboribus nascentur, bombycina vero sint vermium telæ. *Plutarchus* (e) denique linum byssinum in *Carystia* rupe, molli & lapideo filo, gigni tradit, ut alias aliorum interpretationes sicco transeamus pede.

(a) utpote 1. *Chron.* XV. 27. 2. *Chron.* II. 13 III. 14. V. 12. *Esth.* I. 6. *Luc.* XVI. 19. *Apoc.* XVIII. 12. (b)

§. II.

Dalechampius in Plinium. (c) ad II. annal. Taciti.
(d) in lexico. (e) in libr. de oracul. defectu.

§. II.

Non videtur alia ad componenda hæc divortia residua esse via, qvam ut ad proprietates, qvas byslo tribuebant veteres, & ad usus, qvibus adhibebatur, respiciamus. Texebantur ex byslo Vests, qvæ primo principatus auctoritatisqve primariæ symbolum erant, unde etiam splendida verba, & cum majestate prolatæ, dicebantur byssina. Sed postmodum, invalecente luxuria, ad aliis etiam usus earum transit, & in deliciis, potissimum mulieribus, erant reticula, capitis tegumenta, & aliæ vestes, ex illa materia confectæ. Difficile textu propter brevitatem asserunt fuisse hoc linteaminis genus, adeo vero rarum inventu, ut huic lino principatum in toto orbe decreverint, utqve æqvaverit pretia margaritarum & auri. Miram porro illam proprietatem eidem adjudicant, qvod ignibus non absumeretur, unde in focis conviviorum apud Romanos videbantur ex eo ardentes mappæ, lordibus exustis splendescentes igne, magis, qvam possent aquis & sapone. Hinc Regum inde tunebres tunicas confectas fuisse, iis in terris, qvibus combustio cadaverum erat in usu, asserunt, qvæ corporis favillam a reliquo cinere in rogo separarint (f). De sacro Ebræorum amictu perhibet Talmud, qvod mane in duebantur sacerdotes vestibus Petusacis, qvae duodecim mi-

nas valebant; Vesperi vero Indicis, octingentas drachmas pretio aequantibus (g). Has vero vestes, in quibus ad altare templumque accedebant sacerdotes, byssinas fuisse, Josephus auctor est (h). De Brachianibus quoque, indorum Philosophis, refert Hierocles, quod habuerint vestes adversus ignem invictas, quæque ejus beneficio ab immundicie purabantur.

(f) Plin. Libr. XIX. c. I. Strabo Libr. X. Panciroll. de rebus deperditis tit. IV. p. 16. (g) Joma, c. III. §. 7. (h) Belli Jud. libr. VI.

§. III.

Hæc ipsa suppedant nobis filum Ariadnæum, cuius ope ex hoc labyrintho eluctari, & rem, sub Byssi nomine olim descriptam, invenire & agnoscere possumus. Quærenda nimurum est in Regno minerali, & in illa inter lapides apyros amanti specie, quæ sub figura capillari & communiter cinerea solet a natura fieri, & fibras possidet capillaceas, parallelas, flexiles, tenaces. Exhibit mineralis hæc materia lanuginem & filamenta, in media flamma illæsa manentia. Ob mollitatem vero ejus & levitatem, per quam aquæ innatæ, cum primo intuitu ad regnum vel animale vel vegetabile videatur proprius, quam ad minerale, accedere; nec defuere recentius, qui prioribus illis regnis hoc linum incombstibile adscriptum voluere. Ita refert Bruckmannus (i), communem esse fabulam, ex Salaman-

dræ

dræ, lacertæ istius, pilis oriri byssum. Haberet hæc formam ovis, & ejus lana non comburi posset igne, sed pararetur inde linteum incom-
bustibile in regione chinchital. Sed iqvæ ignorat,
lacertarum classem omnem esse glabram & squalo-
molam? nec salamandra vel hirsutie, vel forma
reliqva, ovem nullatenus refert. Hoc etiam ani-
mal, qvidqvæ fabulentur antiqui, æque parum in
ignis elemento vivere potest, ac reliqva viventia.
Possidet qvidem viscosam quandam materiam, &
faniem quam eructat, quæque carbonum ignitorum
vim parumper retardat, sed post aliquot momen-
ta in cineres redigitur (k).

(i) In historia naturali lapidis 78 ac 8158 pag. 19. (k)
Colbens Cap. Bon Spei, L. I. ep. XI.

§. IV.

Alli regno vegetabili byssum vindicare volue-
runt, externa ejus, ceu videtur, forma de-
cepti, cum fibras habeat haud aliter dispositas,
quam in ligno quodam. Dicta ideo fuit a St.
Hieronymo Amithon *Lignum* (l). Sub Papistis vero
imperitæ plebi & superstitionis mulierculis pro li-
gno S:te Crucis vendebatur (m). Riegerus (n) deni-
que operose conquisitis argumentis ortum rei hu-
jus naturalis vegetabilibus adscribere conatus est,
cum nimirum non longitudinales modo, verum
etiam transversales, ut lignum, habeat fibras, &
ab utraqve extremitate quasi ferro abscissi con-
spici.

spiciantur earum fasciculi; cum porro oleo emolli-
liri queat haec lini species, & inter fibras jaceat
terra, aqua abluenda. Cumque vegetabilia potis-
simum subministrent nobis in fila ducibiles & tex-
tiles materias, neque adeo rarum sit, inveni-
re ligna petrificata, imo, aliquarum arborum ra-
dices insuper perhibeantur subministrare linteum
incombustibile, non magnopere dubitandum judi-
cat, quoniam sit byssus vegetabilis prolapix. Sed qui
vel leviter eam cognovit, hujus conjecturæ falsi-
tatem vel inde perspicit, quod e montium anti-
qvissimorum sinu haud raro eruatur (o).

(l) In caput XXVI. Levit. (m) Kircheri mund. subterr.
lib. VIII. Sect. III. c. I. (n) in Lex. Hist. nat. (o)
Wallerii mineralogia pag. 141.

§. V.

Hodie textilis haec amianti species potissimum
reperiri perhibetur in Amboina, ubi tempore
Rumphii dimidio argenti pondere constabat (p);
Arabia, India, & Tartaria magna, ejusque provincia
chinchorum, ubi ex fodinis copiose eam eruere, in-
deinde pannos linteos incombustibiles confidere per-
hibentur incolæ. In loco Cathai, intra Chinam &
Bucharam sito, referunt etiam adesse peculiarem
ejusmodi officinam (q). Ad Catharinaeburgum in Sibe-
ria ex monte amiantino 1720. invento, parari
jam magnam copiam linteaminum, chirothecarum
tibialium &c. incombustibilium, sunt qui asserant

Va-

7

(r). Variæ etiam regiones Europæ lapidi huic dant terram natalem. In postremis Hispaniarum partibus juxta Gades, in lapidicinis montium Pyrae-naeorum, in maris mediterranei insulis, Negroponte & Candia, in Cambro Britannia, & Variis Germaniae locis dicitur habere hospitium. In Hungariae montibus Dobsonibus, testante Brukmanno (s), copiose colligi potest, qvas etiam asbestos fodinas aliquamdiu coluit Vice Comes Lany; sed cum nullam evidentem monstrarent utilitatem, utpote exhibentes lapidem chartæ qvidem & ellychniis aptum, minime vero texendo linteo, jam derelictæ jacent. Nec regiones septentrionales hoc naturæ prodigio carent. In Norvegia ilius reperi reperiri testatur Musaeum Wormianum. Specia nostra, ut saepius reliquas amianti & asbestos species ostentat, ita & fibrosi illius & maturi exhibuit aliquva specimina (t).

(u) Rumphii d' amboinische rariteit Kamer. pag. 332. (q)
dass veränderte Russland / pag. 421. (r) von Stra-
ßenbergs Hist. Geogr. beschr. des Nord und estl
theils von Europa und Asia pag. 311. (s) l. c pag.
23. (t) Leopold in relatione de itin. suo Svecico pag.
36. etc. it Bromells inledning til nödig kundskap om
allehanda bergarter/ Cap. IV. §. 3.

§. VI.

DE ortu & compositione hujus lapidis nil præ-
ter conjecturas aliorum afferre possumus.
Kircherus (u) eum compositum vult ex certa alu-
mi-

minis seu talci specie, unde etiam *aluminis scissilis*
 vel *plumae* nomen traxisset, quamvis multo mollio-
 ribus filamentis, quam alumnen scissile, sit instru-
 etus. Haberet tamen in centro suo, nescio quam
 humiditatem stabulantem, viscida & oleagino-
 sum, adeo terrestri materiae concentratam, ut
 nullo igne inde sit separabilis. Qvod vero
 magna contumacia ignis vehementiam repre-
 mat hic lapis, id ex materia ejus lenta, cras-
 sa, viscida, ine vaporabili deducit, indeq; qvod hæc
 sit homogenea & sincera, nulla peregrinarum re-
 rum miscela adulterata. *Bruckmannus* (v) vero,
 cum byssus vel amiantus multum accedat ad Gy-
 psi, Talci & Selenitæ substantiam, ejus generatio-
 nem parum ab horum genesi abire concludit.
 Dum itaque succus multo sale & oblongis ramen-
 tis Talci &c. imprægnatus, in spatio qvodam
 subterraneo moram patitur & stagnat, accedente
 spiritu sui generis lapidifico, illa ramenta falina
 & selenitica deponit, per præcipitationem quasi,
 contrariis institutam. Postmodum vero ad se invi-
 cem applicarentur hæc stamina, & paulatim in
 lapidis analogam mutarentur substantiam, lympha
 superflua a vaporibus calidis & igne subterraneo
 exsiccata; eodem fere modo, quo polypus cordis
 a filamentis candicantibus sanguineis sibi invicem
 irretitis efformatur. Accedere vero aliquid proba-
 bilitatis huic opinioni exinde judicat, qvod ami-
 anti striæ rigore suo & splendore se vel a seleni-
 te

te vel simili lapide splendente & rigido ortum du-
cere ostendant, qvodqve plerumqve in vicinia e-
jus selenites reperiatur.

(u) l. c. (v) l. c. pag. 18.

§. VII.

JAm ad proprietates byssi breviter recensendas properamus, qvarum palmaria & maxime admiranda est ejus incombustibilitas, qvod ignis, in omnia alia voracissime grassantis elementi, vires eludat, & furorem reddat inutilem; nec menstruis qvibuscunqve aliis solvi possit. Per flam-
mam non comburitur, nec calcinatur, nec vitrifi-
catur. Fornaci enim vitriariæ utcunqve diu ex-
posita illæsa inde redit. Nec speculi caustici ope
fundi potest, qvamvis id contendat Lemery, cui
credibile est, aliud concreti lapidei genus pro a-
mianto fuisse obtrulum. Bruckmannus enim amian-
tum Hungaricum Novegicumqve ignis istius ve-
hementissimi per radios solares collectos excitati
vim sustinere posse expertus est. Cramerus (x)
qvoqve non modo cum Henckelio asserit, illam a-
mianti speciem, qvæ alumnen plumosum impro-
prie dicitur, ita indurescere igne, ut ad chaly-
bem scintillas fundat, qvod lubentes largimur; sed
etiam illam, qvæ in fila duci potest, magno ignis
gradu vel pro parte vel in totum flexilitatem a-
mittere contendit. Ast non genuinam hujus vide-
tur possedisse speciem; byssum enim Malcoviticam
sæpius igni tervidissimo exposuimus, nec ullum

duritiei in eadem animadvertere potuimus incrementum.

(x) In elem. artis docimaf p. m. 35.

§. VIII.

Potest hic lapis porto, dum fibras molliores & longiores possidet, lini instar in fila subtilia duci, & in texturam, omni alia longe excellentiorem, coagimentari, cum nunquam a vermis corrodatur, & confusurata flammis mundari possit, dealbataque inde retrahi. Inter artes antiquis cognitas & usitatissimas, hodiè vero deperditas, modum nendi ex hoc lapide linum aliqui retulerunt; sed errasse illos appetet exinde, quod itineraria, multorumque fides & autopsia, testentur, quibusdam in locis hodienum linea ejusmodi incombustibilia inde confici. Nec telæ ejusmodi asbestinæ apud curiosos adeo raræ sunt. Prostant etiam variæ descriptiones, quomodo hic labor instituendus sit. *Paulus Venetus* in regione orientali fila hæc ad solem desiccatâ mortario tantum æneteri, deinde lauari, postmodum neri & in panum contexi asservari. *Wormius* amiantum infundere jubet lixivio, ex cineribus quercus putridæ & manipulis duobus cinerum clavellatorum parato, bulliat in eo per quadrantem horæ deinde maceatur in eodem mensis spatio, postea aqua dulci materia hæc erit aliquoties abluenda & exsiccanda; ita lini instar tractari poterit. *Junckenius* non lixivio modo fortissimo, sed etiam aceto destillato sæpius immittendum esse hunc lapidem

con-

contendit, & deinde oleo olivarum per aliquot
menes immergendum. *Ciampinus Romanus* aqua
calida macerandum esse lapidem vult, postea di-
gitis separare jubet ejus fila, ex quibus albicans
velut calcarea terra tum decidit, probe & saepius
repetita lotione abluenda; filamenta postmodum
exsiccabuntur, & certo artificio per colum duce-
da erunt. Et coincidit cum hoc ipso modo is,
quem in Siberia usitatum describit *Bruckmannus*, nisi
quod vulgaris lini fila, quae ad conciliandam
byssinis firmitatem his immiscenda suadet *Ciampi-
nus*, heic non adhibeantur; unde haec telae Siberi-
cae sinceriiores evadunt, nec in igne bonitatem
suam amittere possunt (y).

(y) *Brückman. Magnalia Dei in locis subterraneis*, t. II.
p. 954 seq. it. ejus b. n. *Afghani*, §. XVII, nec non
Lesseri lithotbeologia §. 239.

§. IX.

Suppeditat quoque haec amanti species, byssus,
materiam idoneam, ex qua charta confici
potest, illo nomine mirabilis, quod literis con-
scripta & in ignem injecta, candida, novaque scri-
ptioni inserviens, inde eximatur. Saepius citatus
Bruckmannus, qui Dobschinensem vidit molam char-
tariam, ab artifice comperit, eodem modo hanc
confici chartam ac ordinariam. Contunduntur ni-
mirum, lavantur & inpulsi cum aqua convas-
santur lapidis frusta, quae postmodum informas
fusa folia constituunt, copiosiori tamen glutine fir-
munda, quam requirunt ordinaria chartacea. Un-

de est, quod asbestina hæc charta, flammæ immis-
sa, non quidem pereat, sed fragilior tamen e-
vadat, consumto ab igne glutine. Ostendit præ-
terea idem *Bruckmannus* & alii, modum, chartam
griseam bubulam incombustibilem reddendi. Erit
hæc per aliquot dies aceto destillato injicienda,
postmodum in sole exsiccanda, & alumini plu-
moso, aceto destillato immixto, per biduum denuo
immittenda. Effuso vero postea aceto, illud char-
tæ exsiccatæ adhæret. Deinde in destillata ver-
benæ aqua albumine ovorum mixta, iterum
per octiduum erit detinenda. Exsiccata de-
num & polita hæc charta ignis vim eludere
perhibetur. (z)

(z) *Bruckmann.* l. c. §. XVI. & *Lesserius* §. 238.

§. X.

ELLYCHNIIS ETIAM INDE PARANDIS APTISSIMUS EST Lapis noster. In mollem enim & gossypio a-
nalogam materiam fulus & contortus, affuso oleo
accenditur; & quamvis non semper ardeat, ita ut
semel accensus extingvi non possit; quod conten-
derunt *Augustinus* (aa), & *Sorinus* (bb) sed ex adverso
ne levissimum quidem ventum perferat, ardet tamen
& splendet, quamdiu pabulum igni adest, quo
consumto illæsum remanet ellychnium. De lucer-
nis veterum sepulcralibus multi multa referunt,
quod nimirum fuerint ita confe&æ, ut perpe-
tuam & nullo ævo intermorituram flammarum fer-
varent. Ex plurimis exemplis unum alterumque
adducamus, *Olybrii* cuiusdam lucernæ Patavii in-
ven-

ventæ hanc incitam epigraphen cotendunt :

Plutoni sacrum munus ne attingite fures,

Ignotum est Vobis hoc quod in orbe latet.

Namque elementa gravi clausit congesta labore

Vase sub hoc modico maximus Olybius.

Adsit fecundo custos sibi copia cornu,

Ne tanti pretium depereat laticis.

Hæc de perpetua lucernæ hujus luce multi intellexerunt, Kircherus vero potius de liqvore alchymistico exponenda duxit, vel inter ea referenda, qvæ veteres lepidi ingenii homines ad posteris illudendum abditis monumentis inscriperunt. Sedente Paulo III. cum aperiretur sepulcrum in Via Appia, inventum fuisse perhibent cadaver cum ardente lampade, cuius flamma primo aëris exteriori appulsa evanuit, cui adiecta inscriptio, Tulliotae filiae meae. Credebatur hæc M. T. Ciceronis filia, & ita hæc lucerna per XV. secula cum dimidio flammarum servasset. Neque negamus, in sepulcris veterum Ægyptiorum, Græcorum & Romanorum, tam gentilium quam Christianorum (cc), saepius repertas fuisse lucernas; sed non perpetuo igne lucentes, verum pulvere oppletas. Nec multum inficias imus, visum aliquando fuisse in sepulcris ejusmodi ignem, sed fatuum, ex putrilaginoso per multorum annorum decursum clauso aëre ortum. Non enim ardet verus ignis absqve libero aëris circulo, nec in sepulcretis per aliquot secula lampadi adponi potuit sufficiens nutrimentum. Sunt tamen, qui con-

tendunt, humana arte lucernas, perpetuo igne flagrantes, parari posse, si modo ut ellychnium jam possidemus byssinum incorruptibile, ita etiam oleum inde extrahi posset, quod ad ellychnium incombustibile æquo se tenore in perpetuum habiturum sperant. Kircherus per multos & sumtuos processus chymicos illud eruere conatus est, sed nihil profecit; quidquid enim extrahi potuit, erat vel aqua, vel materia quædam viscosa, quarum neutra inflammari potuit.

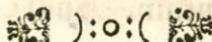
(aa) *De civitate Dei. l. XXI. c. 5. & 6.* (bb) *Polybius. c. 13.*

(cc) *Mutatas in coemeteriis primorum christianorum reperitas lucernas aeneas & fictiles recenget & delineat Arignius in Roma subterranea, p. m. 282. seq.*

§. XI.

Vires medicas nonnulli aliquas bysso vel amianto adscribunt. Ita venenis veneficiisque resistere creditur. Propter naturam sicciam ad humores abundantes exsiccandos, & ad absterendum commendatur. Remedium porro creditur esse variolarum, & habere effectum rubefacientem, urentemque, ideoque in artuum atrophia ad partes paralyticæ adhiberi posse hunc lapidem asserunt. Sunt denique, qui unguentum quoddam amiantinum prescribant, a l*æ*sione ignis manus preservans. Sed de his byssi virtutibus cum Lemery nostrum idem est judicium: *je n'y crois aucune vertu.*

SOLI DEO GLORIA

Maan Miehelle.

Gostan eulsi cumpanini/
 Weliculta weickoseni/
 Jottas joutunut joelle
 Auran; tahdot taitawasti/
 Canha muiden mutamitten/
 Opin sodasha sotia/
 Capinasha campaella:
 Niin ma solmut sydamesa/
 Lonsin poverha omasha/
 Eteä tuoda toivotusta/
 Ylistystä yhteisesti.
 Ylimärrys ylöön jämeä/
 Hywät tawat taitwuterut/
 Hywät arvit avarimmat/
 Luoj' on siunannut sinulle.
 Sull on pásá pámettiá/
 Coskas taidolla tawotat!
 Cainat hywätkin hywydet/
 Wuorten cansa caveimmat.
 Joihin kátk' on kátketynä/
 Luojan laitoxen peroán/
 Lyyna caunis counistetu
 Eri Luonolla lujalla.
 Eij se pala paistettaha/
 Walkias se walkenewi.
 Täta turkit tuttawani/
 Tästä pulkasti puhelet/

Läistå-

Tästypä kitos keikkahtapi /
Torkialle cajahtapi.
Tässä nähdän nähtävästi /
Nikä ollepi olendo /
Nikä meno merkillinen
Toca sormensa sotitti /
Näitä töitä tekemään.
Elä aina Ante armas /
Elä ystävää hyvänen /
Terive raitis / rauhallinen!
Terive / omesa emäsa!
Tätä toivo tuttavasi /
Polo poica Pohjalainen.

II. Er. FORTELIUS.